

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra správního práva a správní vědy

Kontrolní pravomoci Parlamentu České republiky vůči orgánům veřejné správy a veřejným institucím

Supervisory powers of the Parliament of the Czech Republic towards public administration bodies and public institutions.

Bakalářská práce

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Ing. Mgr. Hodulík Marek

AUTOR PRÁCE

David Fulka

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma “Kontrolní pravomoci Parlamentu České republiky vůči orgánům veřejné správy a veřejným institucím” vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne 13.3.2024

.....

David Fulka

Anotace

Bakalářské práce se zabývá představením důležitých kontrolních pravomocí Parlamentu České republiky vůči orgánům veřejné správy a veřejným institucím. Cíl práce spočívá v objasnění fungování jednotlivých kontrolních nástrojů především Poslanecké sněmovny. Součástí práce jsou také náhledy do praxe, a to prostřednictvím ústních interpelací v 9. volebním období, porovnání účasti předsedy vlády na jednáních sněmovny ve dvou volebních obdobích a rozbor počtu členů vládních a opozičních stran, taktéž za dvě volební období.

Klíčová slova

Poslanecká sněmovna, interpelace, právo na informace, vyslovení důvěry, účast na schůzi, výbory, Česká republika

Annotation

The bachelor's thesis deals with the presentation of the important control powers of the Parliament of the Czech Republic towards public administration bodies and public institutions. The aim of the work is to clarify the functioning of individual control instruments, especially the Chamber of Deputies. The work also includes insights into practice, through oral interpellations in the 9th electoral period, a comparison of the Prime Minister's participation in the meetings of the Chamber of Deputies in two electoral periods and an analysis of the number of members of the government and opposition parties, also for two electoral periods.

Keywords

Chamber of Deputies, interpellation, right to information, vote of confidence, participation in a meeting, committees, Czech republic

Obsah

Úvod	5
1. Vymezení základních pojmů	7
1.1. <i>Kontrola</i>	7
1.2. <i>Veřejná správa</i>	7
1.3. <i>Veřejná instituce</i>	8
1.4. <i>Parlament ČR</i>	8
2. Kontrolní pravomoci Poslanecké sněmovny	10
2.1. <i>Interpelace poslanců</i>	11
2.1.1. <i>Ústní interpelace v 9. volebním období</i>	12
2.2. <i>Právo na informace</i>	15
2.3. <i>Vyslovení důvěry vládě</i>	15
2.4. <i>Vyslovení nedůvěry vládě</i>	16
2.5. <i>Účast na schůzi</i>	17
2.5.1. <i>Porovnání účasti předsedů vlády na jednáních Sněmovny</i>	18
2.6. <i>Vyšetřovací komise</i>	22
2.7. <i>Rozpočtová kontrola</i>	24
2.8. <i>Výbory a jejich podvýbory</i>	26
2.8.1. <i>Zhodnocení fungování výborů</i>	39
2.9. <i>Další kontrolní pravomoci Poslanecké sněmovny</i>	41
Závěr	43
Použitá literatura	45

Úvod

Principem demokracie nejsou pouze volby a vytváření zákonů, je to také o udržování odpovědné vlády. V České republice, stejně jako v jiných demokratických státech, hraje Parlament zásadní roli v dohledu nad činností vlády, orgánů veřejné správy a veřejných institucí.

Kontrolní funkce je nezbytná pro zachování zásad transparentnosti, odpovědnosti a právního státu. Bez účinného dohledu by se moc vlády mohla rozšířit mimo rámec zákona, což by ohrozilo základní svobody a demokratické principy.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na kontrolní pravomoci Parlamentu České republiky, přičemž, vzhledem k rozsáhlosti tématu, se omezuje pouze na kontrolní nástroje Poslanecké sněmovny.

Hlavním cílem této práce je představení stěžejních kontrolních mechanismů, které Poslanecká sněmovna využívá k zajištění odpovědnosti veřejné správy a veřejných institucí vůči občanům.

První kapitola se zaměřuje na jasné a explicitní vysvětlení klíčových pojmů používaných v práci. Těmito pojmy jsou kontrola, veřejná správa, veřejná instituce a parlament.

Druhá kapitola si pak klade za cíl objasnit teoretický rámec kontroly veřejné moci v demokratickém státě Poslaneckou sněmovnou. Součástí některých kontrolních mechanismů je analýza jejich fungování v praxi.

Kapitola se bude věnovat konkrétním nástrojům kontroly, které zajišťují dohled na činnosti výkonné moci.

Nástroji kontroly jsou interpelace, a to jak ústní, tak písemné, což jsou dotazy na členy vlády. K této části přísluší analytická část, která si dává za cíl zhodnocení počtu přihlášených ústních interpelací jednotlivými politickými stranami v 9. volebním období.

Předmětem práce je mimo jiné také právo na informace.

Vzhledem k tomu, že je vláda vrcholným orgánem veřejné správy a je přímo odpovědná Poslanecké sněmovně, je kontrolní funkcí sněmovny i vyslovení důvěry a nedůvěry vládě.

Aby bylo možné získávat informace od členů vlády je nutné, aby se vláda účastnila jednání ve sněmovně. K této části práce náleží také rozbor účasti premiérů vlád na jednáních sněmovny v 8. a 9. volebním období.

Pokud existují obavy nebo obvinění z nesprávného jednání, korupce, či zneužití moci ze strany státních úředníků nebo ve veřejných institucích, má Poslanecká sněmovna právo zřídit, k prošetření dané věci, vyšetřovací komise.

Neméně důležitá kontrolní pravomoc je schvalování státního rozpočtu. Tato kontrolní funkce je klíčová pro demokratický dohled nad finančním hospodařením státu a zajistí, že vláda odpovídá za své rozhodování a hospodaření s veřejnými prostředky.

Dalším rozebraným kontrolním nástrojem jsou výbory a jimi ustavené podvýbory pro řešení konkrétních otázek. Výbory zajišťují parlamentní dohled nad vládou a veřejnou správou a také jsou zásadní pro legislativní proces. K tomuto tématu opět náleží analýza 8. a 9. volebního období, jenž se zabývá rozborem, a nakonec porovnáním zastoupení členů výborů z vládních a koaličních stran.

Poslední podkapitola je vyčleněna pro vyjmenování a základní charakteristiku některých nezávislých orgánů, ke kterým má poslanecká sněmovna vztah.

Bakalářská práce se opírá především o Zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, o Ústavu České republiky, odbornou literaturu a v neposlední řadě i informace uvedené na internetových stránkách Poslanecké sněmovny České republiky.

1. Vymezení základních pojmů

1.1. Kontrola

Pojem kontrola označuje soustavné sledování a kritické hodnocení chování, nastalých jevů a postupů v organizaci. Stěžejním cílem je směřování organizace kýženým směrem. Prostřednictvím kontroly je mimo jiné možné preventivně zabránit nežádoucím situacím, a proto má vztah na řízení rizik.

V této práci se pojem kontrola vyskytuje ve spojení s veřejnou správou, která je specifickým druhem společenského řízení. Každá řídicí činnost musí být kontrolována. Kontrolou se zjišťuje, zda reálný stav odpovídá tomu, co být má, přičemž se zjišťují také příčiny nesplnění povinností. Kontrola ve veřejné správě se zaměřuje zejména na zákonnost a dodržování základních principů jako je například hospodárnost a účelnost.

1.2. Veřejná správa

Kořeny pojmu veřejná správa sahají až do římského práva. *“Veřejná správa je správa lidské společnosti zorganizované ve stát se státním zřízením.”*¹ Je vykonávána výhradě ve veřejném zájmu a její úkony jsou stanoveny zákonem. Činnost veřejné správy je vázána právem i ústavními zásadami, *„Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon“.*²

Zahrnuje správu území státu, kraje, obce, věci s vlastnickým právem veřejnosti, veřejné záležitosti, veřejné finance a užívání veřejných objektů a zařízení.³ Veřejná správa je systém organizačních, právních a administrativních mechanismů, které slouží k řízení a správě veřejných záležitostí a zajišťují poskytování veřejných služeb občanům a institucím státu. Je klíčovým prvkem fungování státu a jeho schopnosti efektivně reagovat na potřeby obyvatelstva. Zahrnuje veškeré činnosti, které se týkají řízení a správy veřejných záležitostí.

¹ KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy. Varia (Montanex). Ostrava: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-139-2 str. 11*

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. *ústava České republiky, čl. 2 ods. 3*

³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. *ústava České republiky, čl. 2 ods. 3*

Což zahrnuje plánování a provádění politik, vydávání nařízení a předpisů, poskytování veřejných služeb, správu veřejného majetku i řešení potřeb občanů a institucí veřejného sektoru.

1.3. Veřejná instituce

Veřejná instituce je organizace založená vládou nebo jiným veřejným orgánem za účelem poskytování služeb, plnění veřejných funkcí nebo zastupování veřejných zájmů. Tyto instituce jsou financovány z veřejných zdrojů a jejich hlavním posláním je sloužit obecnému dobru a řešit potřeby společnosti ve veřejném sektoru, což může zahrnovat vzdělávání, zdravotní péči, sociální služby, bezpečnost nebo ochranu životního prostředí. Veřejné instituce mají klíčovou roli v implementaci politik a veřejných programů určených k dosažení cílů stanovených vládou nebo veřejným sektorem.

Dle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou veřejné instituce povinnými subjekty, které musí poskytovat informace na základě žádosti o informace.⁴

1.4. Parlament ČR

Parlament je „*zastupitelský sbor národa*“.⁵ Zastává roli klíčového orgánu ve státní správě a současně je základním pilířem demokratického systému země. Parlament České republiky je dvoukomorový a sestává se z Poslanecké sněmovny a Senátu.

Poslanecká sněmovna je označována jako dolní komora Parlamentu a skládá se z 200 poslanců, kteří jsou voleni ve volbách každé čtyři roky. Hlavní úlohou sněmovny je zákonodárná funkce, jenž zahrnuje návrhy, projednávání a schvalování zákonů. Dále disponuje pravomocí přehlasovat rozhodnutí Senátu. Mimo to se také zabývá kontrolou činnosti vlády či schvalováním státního rozpočtu.

⁴ Zákon č. 106/1999 Sb. Zákon o svobodném přístupu k informacím

⁵ BAXA, Bohumil. *Parlament a parlamentarism*. Praha: Jan Košatka, 1924.

Senát je horní komora parlamentu, ve volbách se každé dva roky vymění třetina z 81 senátorů volených většinovým systémem na šest let. Což znamená, že v jednotlivých volebních obvodech se jednou za šest let konají volby zástupců. Stěžejními úkoly Senátu je působit jako kontrolní stabilizační prvek legislativního procesu. Na rozdíl od sněmovny není Senát rozpustitelný.

Bikamerální systém má několik výhod, patří mezi ně především stabilita a vyváženost, protože jedna komora nemá monopol na rozhodování, to má za účel snižovat riziko politických odlišností a jednostranných rozhodnutí. Další výhodou je kontrolní funkce, kdy více komor umožňuje vzájemnou kontrolu a vyvážení moci. Poslanecká sněmovna smí přijmout zákony, ale Senát nese právo je přezkoumat a případně vrátit k dalšímu projednání, čím se zvyšuje kvalita legislativy a snižuje se riziko přijetí nedostatečných zákonů.

2. Kontrolní pravomoci Poslanecké sněmovny

Poslanecká sněmovna České republiky má několik kontrolních pravomocí, které jí umožňují dohlížet na činnost vlády a dalších státních institucí. Tyto nástroje se snaží přispět k transparentnosti, odpovědnosti a efektivitě veřejné správy.

Níže jsou popsány jednotlivé aspekty a mechanismy, které umožňují Sněmovně provádět kontrolu nad výkonnou mocí. Mezi hlavní prameny kontrolních nástrojů patří Ústava České republiky či zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Ovšem na okraj se sluší zmínit o kontrolních pravomocích Senátu, jehož role je oproti Sněmovně celkově slabší. Horní komora disponuje omezenými nástroji ke kontrole vlády, kterými je, dle Ústavy, povinnost vlády informovat Senát o dokumentech předkládaných Evropskou unií a právo horní komory se k těmto rozhodnutím vyjádřit. Dále senátoři disponují, stejně jako ostatní orgány zákonodárné moci, právem na informace, které, ačkoli není nikterak vymahatelné, hraje důležitou roli v pořizování informací od vládních členů a vedení správních úřadů, nezbytných k vykonávání senátorské funkce. Toto právo je součástí demokratického systému a principu oddělení mocí, který umožňuje legislativním orgánům monitorovat a dohlížet na činnost exekutivy.

Úkolem Senátu je mimo jiné dohled na úřadování prezidenta. Může ho žalovat pro velezradu či pro hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku dle článku 65 Ústavy⁶. Horní komoře Parlamentu dále náleží udělení souhlasu se jmenováním soudců Ústavního soudu, které Senátu navrhl prezident republiky. Mezi další kompetence patří vytváření výborů pro kontrolu jednotlivých oblastí, jakými jsou zdravotnictví, sociální politiku, hospodářství, zemědělství a dopravu či vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice.

Společným nástrojem Parlamentu je možnost přijmout usnesení, že prezident republiky není schopen ze závažných důvodů vykonávat svůj úřad. Usnesení se přijímá na základě článku 66 Ústavy a musí tak učinit Poslanecká sněmovna i Senát dohromady.

⁶ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-468-8 str. 740

2.1. Interpelace poslanců

Jedním ze způsobů bezprostřední kontroly Poslaneckou sněmovnou je právo na interpelace vlády nebo členů vlády. Jsou zakotveny v ústavě, konkrétně v článku 53.⁷ Na něj pak navazuje část šestnáctá zákona o jednacím řádu Poslanecké Sněmovny, kde jsou přesně stanoveny jednotlivé náležitosti.⁸ Jedná se o kriticky motivovaný dotaz a interpelovaný má povinnost na něj odpovědět. Na veškeré výroky v Poslanecké sněmovně i na písemné projevy se vztahuje částečná indemnita, kdy poslanec není trestně ani jinak veřejnoprávně odpovědný, podléhá pouze disciplinární pravomoci komory.⁹ Má dva nepostradatelné atributy. Motivuje k otevření debaty v plénu a často bývá spojena s politickou sankcí, kterou může být vyslovení nedůvěry vládě nebo alespoň vyslovení nespokojenosti Sněmovny s odpovědí ministra či vlády. Právo interpelovat má každý poslanec, smí tak učinit ústně či písemně, senátoři toto právo nemají.¹⁰ Interpelace se zařazují na pořad schůze v konkrétní jednací den, který připadá na čtvrtek. Ústním interpelacím náleží časové rozmezí 14:30 hod. až 18:00 hod.. Kdy doba od 14:30 hod. do 16:00 hod. nebo do vyčerpání dotazů je vyhrazena pro interpelace na předsedu vlády a zbylý čas náleží interpelacím na ostatní členy vlády.¹¹ Poslední interpelace musí být položena pět minut před uplynutím doby k nim určené. K ústním interpelacím je nutné se přihlásit do 11 hodin daného jednacího dne u předsedy Sněmovny, součástí přihlášky musí být téma, kterého se dotaz týká. Pokud poslanec podává více ústních interpelací najednou, označí je číslem a v 11:30 hod. se vylosuje pořadí, ve kterém budou předneseny.

⁷ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 500

⁸ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 500 str.162

⁹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str.772

¹⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str. 769

¹¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688., str. 761

Výhodou ústní formy je, že interpelovaný musí odpovědět bezprostředně a tímto způsobem je možné získat autentickou odpověď. Nevýhodou může být omezený čas, kdy na přednesení dotazu jsou 2 minuty a odpověď interpelovaného nesmí překročit 5 minut. Posléze je možné podat ještě doplňující otázku, na jejíž přednes je maximálně 1 minuta, na odpověď pak 2 minuty.

Není-li poslanec ve chvíli, kdy je mu uděleno slovo přítomen v jednacím sále, jeho přihláška propadá, stejně tak v případě, kdy se vyčerpá čas, který je k interpelacím určený. Pokud není interpelovaný přítomen nebo není schopen na interpelaci či doplňující otázku odpovědět, odpoví poslanci do 30 dnů písemně.

Kromě ústního vyslovení interpelace přímo na plénu Sněmovny může poslanec podat interpelaci písemnou prostřednictvím předsedy sněmovny. Ten ji neprodleně odešle předsedovi vlády a případně i interpelovanému členu vlády, lhůta stanovená na odpověď činí 30 dnů ode dne podání. Pokud se poslanci nedostane odpovědi, obeznámí s tím předsedu sněmovny, jenž s tím seznámí na nejbližší schůzi ostatní poslance. V případě nespokojenosti poslance s odpovědí dotazovaného, požádá předsedu sněmovny o zařazení interpelace na pořad schůze ve stanoveném jednacím dnu, který připadá na čtvrtek v časové rozmezí 9:00 – 11:00 hodin. V takovém případě musí být písemná interpelace i s odpovědí doručena všem poslancům. Na schůzi se o odpovědi uskuteční rozprava jejímž závěrem se přijme stanovisko. Je-li nesouhlasné, musí interpelovaný člen vlády do 30 dnů vypracovat novou odpověď. Jestliže interpelující poslanec není na schůzi přítomen o interpelaci se nejedná.¹²

2.1.1. Ústní interpelace v 9. volebním období

V tabulce níže je přehled ústních interpelací v 9. volebním období. Data jsou sbírána od 6. schůze, která se konala 27. 1. 2022, a na níž byly pokládány první ústní interpelace na vládu Petra Fialy. Konec sběru dat je k 94. schůzi, která se konala 7. 3. 2024.

¹² Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny § 110

Tabulka č.1 - Počet interpelací a průměrný počet interpelací na poslance

Strany	Předneseno	Čl. Vlády nepřítomen	Vzato zpět	Propadlo	Zrušeno	Počet poslanců	Průměrný počet interpelací na poslance
ANO	425	175	52	88	474	72	5,90
KDU-ČSL	9	0	0	2	5	23	0,39
SPD	250	106	27	13	221	20	12,5
STAN	34	0	2	1	33	33	1,03

První sloupec tabulky sděluje, kolik interpelací bylo ve Sněmovně během výše zmíněného období za jednotlivé strany předneseno, což znamená, že interpelující dotaz přednesl, nehledě na přítomnost člena vlády. Druhý sloupec úzce souvisí s prvním a vypovídá o tom, v kolika případech byl interpelovaný člen vlády na jednání nepřítomen. Další sloupec zobrazuje, kolik interpelací bylo zrušeno, dané interpelace nemohl poslanec přednést, protože byl dovršen čas určený k ústním interpelacím. Čtvrtý sloupec poukazuje na propadlé interpelace jednotlivých stran. Interpelace propadne ve chvíli, kdy je interpelujícímu uděleno slovo, ale on není přítomen a interpelaci nepřednese. Pátý sloupec vypovídá o počtu interpelací, které přihlášení vzali zpět, děje se tak v situaci, kdy se osoba nebo strana, která interpelaci předložila, rozhodla ji nepřednést, a to buď z důvodu, že bylo dosaženo dohody nebo byl problém vyřešen či se změnila okolnosti. V posledním sloupci je spočítaný průměrný počet přednesených interpelací na jednoho poslance dle počtu poslanců dané strany, údaj o počtu poslanců strany je uveden v předposledním sloupci.

Z uvedených dat je možné spočítat, že celkem bylo za uvedené období přihlášeno 1636 interpelací. Z nichž předneseno bylo 718, což je necelých 44 %. Z tabulky vyplývá, že při téměř 40 % přednesených interpelací nebyl přítomen dotazovaný člen vlády. Dále je zřejmé, že nejvíce interpelují opoziční strany, což není překvapivé, protože stěžejní účel interpelací je vlastně pokládání kriticky

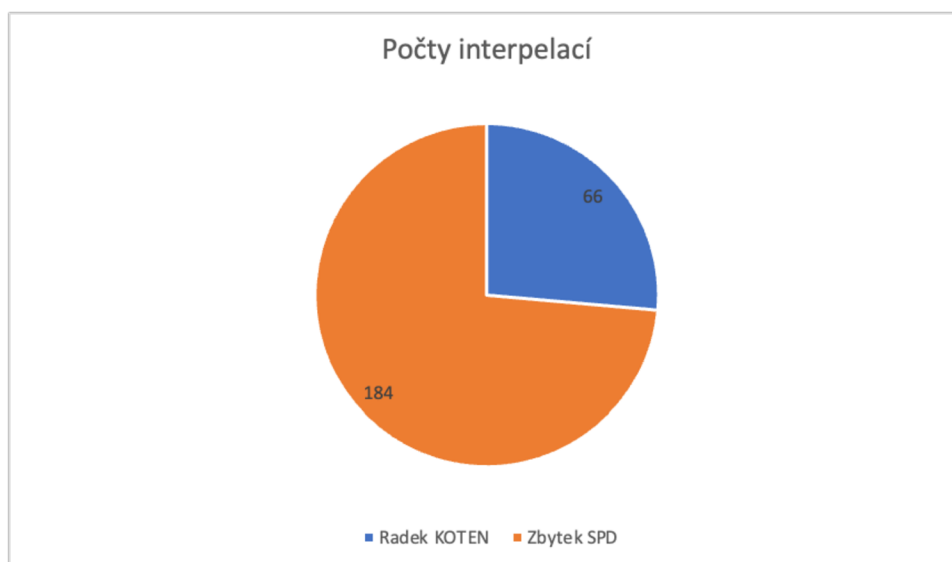
motivovaných dotazů členům vlády. Z tabulky také plyne, že členové vládní koalice jako je ODS se svými 34 poslanci, TOP 09 se 14 poslanci a Piráti se čtyřmi poslanci se dosud s žádnou interpelací nepřihlásili. Téměř 45 % interpelací nebylo předneseno z důvodu uplynutí času vyhrazeného k ústním interpelacím. Vzato zpět bylo skoro 5 % interpelací a přes 6 % z celkového počtu propadlo.

Nejčteněji interpelující stranou je v přepočtu na jednoho poslance jednoznačně SPD. Průměrně na jednoho poslance této strany připadá více než 12 interpelací. Druhá opoziční strana, hnutí ANO, má sice v celkovém součtu interpelací více, ale průměrně na jednoho poslance vychází necelých 6 interpelací.

Co se týče jednotlivých poslanců, nejvíce interpelací interpretoval Radek Koten za stranu SPD, který přednesl 66 interpelací, přičemž další nejčteněji interpelující poslankyní je Karla Maříková, která je taktéž členkou strany SPD a vystoupila s 36 interpelacemi.

Následující graf zobrazuje poměr interpelací přednesených Radkem Kotenem oproti zbývajícím 19 poslancům SPD.

Obrázek č.1 - znázorňuje počty interpelací strany SPD v poměru s poslancem Kotenem

2.2. Právo na informace

Mimo interpelace mají poslanci právo na informace a vysvětlení, potřebná pro výkon funkce, od členů vlády a vedoucích správních úřadů a orgánů územní samosprávy.¹³ Jedná se o individuální informační právo, jenž se ve sněmovně žádným způsobem neeviduje ani se nehlídá jeho plnění. Přesto zastává důležitou roli proto, že se týká širšího okruhu osob, který zahrnuje všechny vedoucí správních úřadů, proto poskytuje přímý přístup k informacím ve státní správě.¹⁴

2.3. Vyslovení důvěry vládě

V České republice žádá vláda, jehož předsedu a členy jmenuje prezident, neprodleně Poslaneckou sněmovnu o důvěru, aby mohla být žádost projednána nejpozději do 30 dnů. Tradičně se tato žádost spojuje s předložením programového prohlášení. K vyslovení důvěry stačí vládě souhlas prosté většiny poslanců, tedy nadpoloviční většina všech platných odevzdaných hlasů. Jestliže sněmovna odepře vládě vyslovit důvěru, je povinností vlády podat demisi, kterou musí prezident přijmout. Povinnost podat demisi má vláda také vždy po ustavující schůzi nově zvolené Poslanecké sněmovny, naproti tomu má vláda možnost podat demisi z vlastní vůle kdykoli.¹⁵

Pokud po prvním sestavení vlády není získána důvěra sněmovny, prezident má ještě jednu možnost jmenovat předsedu vlády na základě svého uvážení, pokud ani tato vláda důvěru nezíská, musí prezident jmenovat předsedu vlády na návrh předsedy Poslanecké sněmovny. V případě, že by ani tato vláda nezískala důvěru, může být sněmovna prezidentem rozpuštěna.

V případě hlasování, o důvěře po jmenování vlády, jde o případ obligatorního hlasování, které je povinné, když vláda nastupuje k moci. Druhou možností je hlasování fakultativní, k němuž vláda přistupuje jen tehdy, pokud to uzná za vhodné, například chce-li posílit svou legitimitu nebo spojí žádost

¹³ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny §11

¹⁴ KOLÁŘ, Petr a Petr VALENTA. *Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna*. Praha: Pro Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydal Ivan Král, 2009. ISBN 9788087324004, str 62

¹⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str. 889

o vyslovení důvěry s projednáváním vládního návrhu zákona.¹⁶ V případě spojení vládního návrhu zákona se žádostí o vyslovení důvěry je vláda oprávněna Sněmovnu žádat, aby skončila projednávání do 3 měsíců od jeho předložení. Jde-li pouze o posílení legitimacy, má předseda Sněmovny za úkol svolat sněmovnu tak, aby projednání žádosti proběhlo do 14 dnů od předložení. Pokud Sněmovna nevysloví vládě důvěru nebo vysloví nedůvěru, je úkolem předsedy Sněmovny oznámit to prezidentu republiky.¹⁷

2.4. Vyslovení nedůvěry vládě

V Ústavní koncepci České republiky má vláda velice silné postavení, což ilustruje fakt, že rozsah jejích pravomocí není definován pozitivně. Vláda je charakterizována jako „vrcholný orgán výkonné moci“.¹⁸ Z čehož vyplývá, že vládě náleží rozhodovat ve všech otázkách, jež nejsou výslovně svěřeny prezidentu republiky nebo státnímu zastupitelství a nemají povahu výkonu moci zákonodárné, soudní nebo kontrolní.¹⁹

Trvání vlády je závislé na Poslanecké Sněmovně. *“Vláda podá demisi vždy po ustavující schůzi nově zvolené poslanecké Sněmovny. Vláda podá demisi, jestliže Poslanecká sněmovna zamítla její žádost o vyslovení důvěry nebo jestliže ji vyslovila nedůvěru.”*²⁰ Důvodů k těmto krokům může být celá řada, od korupčních skandálů a nedostatečnou činnost ve vyšetřování a stíhání korupce přes špatné hospodářské výsledky, nesplnění ekonomických slibů, neschopnost řešit sociální nebo zdravotní krize, zejména v době pandemie, porušení principů demokratického právního státu a ústavních hodnot, nedostatečná ochrana životního prostředí, nedostatečná transparentnost a otevřenost v rozhodovacích

¹⁶ KOLÁŘ, Petr a Petr VALENTA. *Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna*. Praha: Pro Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydal Ivan Král, 2009. ISBN 9788087324004, str. 59

¹⁷ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny §82-85

¹⁸ Ústavní zákon č. 1/1997 Sb. ústava České republiky, článek 67 ods. 1.

¹⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str.307

²⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 505

procesech vlády či ztráta důvěry veřejnosti způsobená selháním veřejných politik nebo nedostatkem komunikace s občany. Dle Ústavy není možné hlasovat o důvěře jednotlivým členům vlády, ale vždy jen celé vládě jako celku²¹

Návrh na vyslovení nedůvěry musí podat skupina nejméně 50 poslanců a to písemně. Následně proběhne hlasování na plénu, kde pro návrh musí hlasovat nadpoloviční většina všech poslanců, tedy minimálně 101 hlasů.²² Potřeba vyššího počtu hlasů, při hlasování o nedůvěře oproti potřebě nadpoloviční většiny přítomných poslanců, v případě hlasování o důvěře, zajišťuje stabilitu před sesazením stejnou většinou, kterou byla do své funkce jmenována. Pokud však Sněmovnu požádá sama vláda o hlasování o důvěře, k jejímu vyslovení postačí pouze nadpoloviční většina přítomných poslanců.

Vyslovení nedůvěry vládě je způsob, jak může Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky odvolat vládu z funkce. Pokud vláda ztratí důvěru sněmovny, musí podat demisi a prezident jmenuje nového premiéra a na jeho návrh novou vládu.

2.5. Účast na schůzi

Povinností členů vlády je účastnit se osobně jednání, a to jak v Poslanecké sněmovně, tak i v jejích orgánech, zejména když jsou na pořadu schůze otázky týkající se resortu konkrétního člena vlády nebo pokud je k tomu dotyčný výslovně vyzván. Tato povinnost je důležitá pro zajištění odpovědnosti vlády vůči zákonodárné moci a umožňuje poslancům klást otázky a žádat vysvětlení týkající se aspektů vládní politiky a zásadních rozhodnutí. Účast členů vlády na schůzích sněmovny také podporuje dialog mezi zákonodárnou a výkonnou mocí, což je zásadní pro efektivní fungování demokratického státu. V případě, že se člen vlády nemůže schůze zúčastnit, omluví se před jejím zahájením předsedovi

²¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str.307

²² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 206

Sněmovny nebo předsedovi příslušného orgánu. Předseda na začátku schůze přečte členy vlády, kteří se z jednání omluvili.²³

Pokud člen vlády nemůže být z vážných důvodů na schůzi Sněmovny nebo jejích orgánů jako je výbor, komise nebo vyšetřovací komise přítomen, obvykle informuje předsedu Sněmovny nebo předsedu příslušného orgánu a může za sebe poslat svého náměstka nebo jiného náhradníka z vlády, který je obeznámen s danou problematikou.

2.5.1. Porovnání účasti předsedů vlády na jednáních Sněmovny

Tato část práce je věnována porovnání účasti premiérů na jednáních Sněmovny. Konkrétně se zaměřuje přítomnost pana inženýra Andreje Babiše v období od listopadu 2017 do dubna 2021 a nynějšího předsedy vlády Petra Fialy v období od listopadu 2021 do března 2024. V obou případech jsou data získána z prvních 95 schůzí, v případě Andreje Babiše v osmém volebním období, u Petra Fialy pak z volebního období devátého.

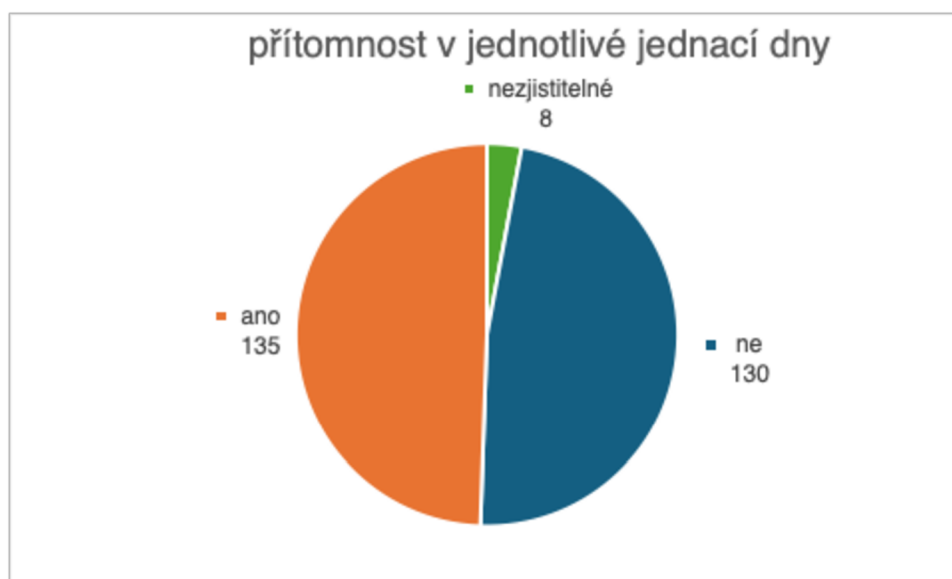
Bylo vyvinuto velké úsilí, spravedlivě posoudit analyzovaná data. Hodnocení ale bude vždy relevantní, a to ať vzhledem k situaci, kdy v období, kdy byl premiérem Andrej Babiš se Česká republika potýkala s pandemií Covid-19, Petr Fiala je zase ve své funkci předsedy vlády výrazně ovlivněn válkou na Ukrajině a energetickou krizí, či vzhledem k počtu a délce jednotlivých jednání. Každopádně snaha byla prezentovat data co nejobektivněji.

Původně bylo zamýšleno, započítat účast na jednotlivých schůzích, ale vzhledem k tomu, že některá zasedání trvají jen pár minut a v jeden jednací den se schůzí zahájí několik a jiné schůze zase trvají několik dní, by byla data zkreslená a málo vypovídající. K analýze bylo žádoucí použít, co nejvíce schůzí, proto nebylo bráno v potaz, datum sestavení vlády či získání důvěry, ale údaj o přítomnosti či nepřítomnosti je brán z první až devadesáté páté schůze v uvedených obdobích po volbách, které v roce 2017 vyhrálo hnutí ANO Andreje Babiše a v roce 2021 koalice SPOLU lídra Petra Fialy.

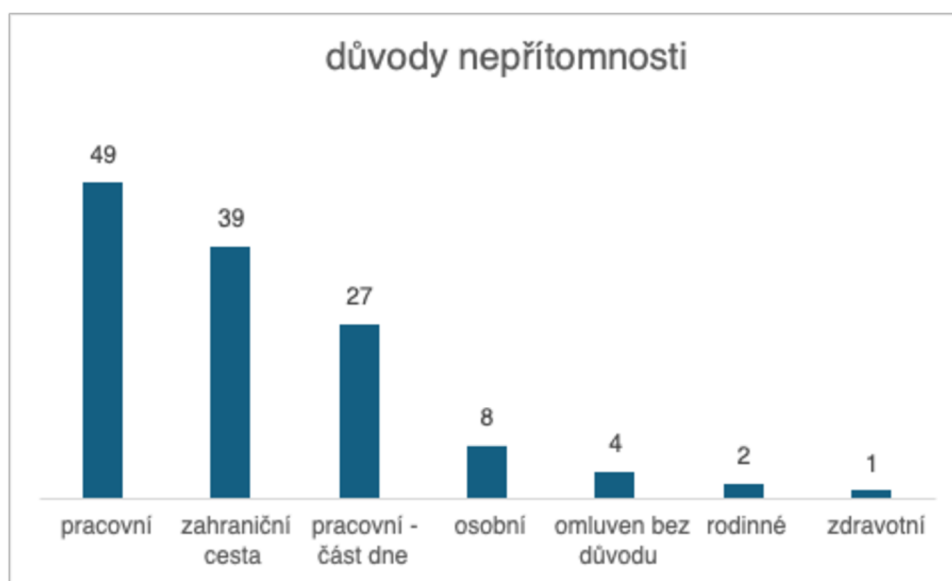
²³ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §9

Analyzována byla nepřítomnost předsedy vlády, o které v případě že premiér nebyl na chůzi přítomen, vypovídá omluva, jenž na začátku schůze přednáší předseda či některý z místopředsedů Poslanecké sněmovny. Při několika jednáních v době legislativní nouze byla vyřčena věta “Konstatuji, že poslanci, kteří nejsou v tuto chvíli přítomni ani nejsou omluveni písemně, se považují za omluvené, a to na základě dohody předsedů poslaneckých klubů.”, avšak ve většině případů byla následně přečtena jména nepřítomných členů vlády. V osmi případech osmého volebního období však nebylo možné ze stenoprotokolů přítomnost členů vlády a potažmo Andreje Babiše zjistit, proto je tento fakt zanesen i v přiloženém grafu účastí a tyto případy jsou označeny popiskem “nezjistitelné”.

Obrázek č.2 - znázorňuje přítomnost Andreje Babiše v jednacích dnech, za určitý čas

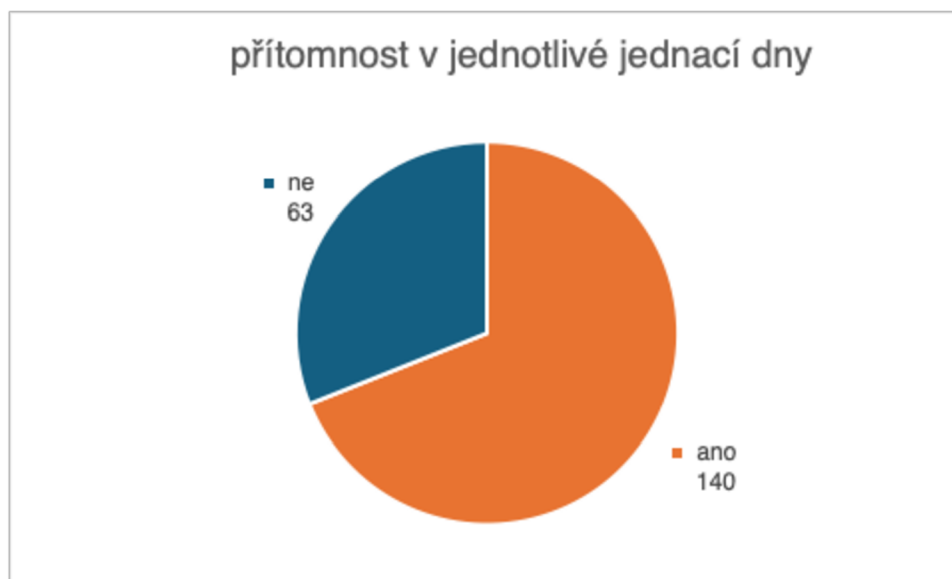
Obrázek č.3 - znázorňuje důvody nepřítomnosti Andreje Babiše v jednacích dnech, za určitý čas

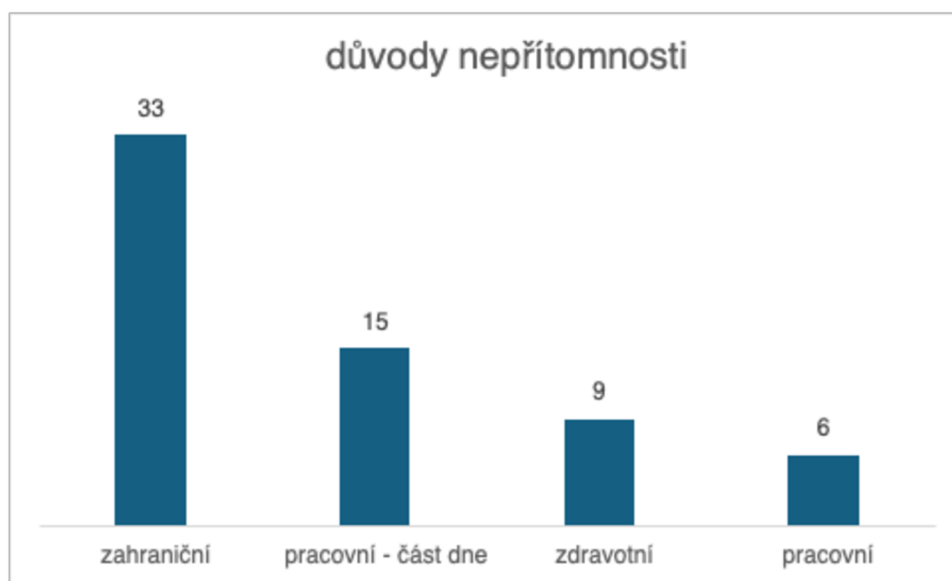
Koláčový graf znázorňuje 273 jednacích dní, ve kterých se konalo 95 analyzovaných schůzí, ve sledovaném období vlády Andreje Babiše. Andrej Babiš byl přítomen ve 135 jednacích dnech a ve 130 jednacích dnech se z celého jednání nebo alespoň jeho části omluvil. V osmi případech se přítomnost nepodařilo zjistit, jak již bylo vysvětleno v textu výše. Andrej Babiš se tedy v uvedeném období zúčastnil 50 % jednacích dní.

Sloupcový graf detailně zobrazuje důvody nepřítomnosti v jednacích dnech, ve kterých se omluvil. Nejčastější omluvou byly pracovní důvody, které jsou v grafu zastoupeny hned dvakrát. Poprvé s četností 49 výskytů, ty se týkají omluvy na celý jednací den, druhý výskyt s četností 27 výskytů odpovídá omluvě na část dne. Dohromady tedy přes 58 % všech omluv bylo právě kvůli pracovním důvodům. Dalším důvodem k omluvě byly zahraniční cesty, tento důvod se opakoval 39 krát a byl příčinou 30 % nepřítomností. Zbýlých necelých 12 % nepřítomností se dělí mezi osobní, rodinné, zdravotní důvody a omluvy bez udání důvodu.

Obrázek č.4 - znázorňuje přítomnost Petra Fialy v jednacích dnech, za určitý čas

Obrázek č.5 - znázorňuje důvod nepřítomnosti Petra Fialy v jednacích dnech, za určitý čas

Koláčový graf v tomto případě zobrazuje 203 jednacích dní, ve kterých se konalo 95 sledovaných schůzí za období předsedy vlády Petra Fialy. Zasedání, kterých se Petr Fiala zúčastnil bylo 140, naopak omluvil se z 63 jednacích dní nebo alespoň nějakých jejich částí. Petr Fiala se tedy ve sledovaném období zúčastnil 69 % jednacích dní.

Sloupcový graf i v případě Petra Fialy zobrazuje důvody jeho nepřítomnosti na schůzích. V jeho případě byl nejčastější důvod k nepřítomnosti zahraniční cesta

s četností 33 výskytů, což odpovídá přes 52 % omluv. Dalším důvodem k omluvě byly pracovní důvody, kterým náleží dva sloupce grafu, 15 výskytů bylo zapříčiněno nepřítomností na část dne a šestkrát byl omluven celý den. V součtu byl tedy pracovní důvody příčinou téměř 34 % omluv. Zbýlých 14 % nepřítomností na zasedáních zapříčinily zdravotní důvody.

Vzhledem k různé délce schůzí nelze porovnávat absolutní čísla, protože stejný počet schůzí v případě Andreje Babiše trval 273 dní, kdežto v případě Petra Fialy to bylo 203 dní. Každopádně lze ze zpracovaných dat vyvodit, že Andrej Babiš nebyl přítomen na 47,6 % zasedáních, opomineme-li 8 jednacích dní, ve kterých jeho přítomnost nemůžeme posoudit. Naproti tomu Petr Fiala chyběl na 31 % zasedání. Zajímavé je také porovnat důvody omluvených nepřítomností. Nejčastější příčinou nepřítomnosti Andreje Babiše jsou pracovní důvody, kdežto u Petra Fialy jsou to zahraniční cesty. Nabízí se otázka, zda je legitimní často chybět z pracovních důvodů na jednáních Sněmovny, která jsou důležitou součástí pracovní náplně předsedy vlády. V případě zahraničních cest se dá předpokládat, že nejsou plánovány účelově na dobu zasedání sněmovny.

Přítomnost předsedy vlády na schůzích sněmovny je podstatná pro prezentaci vládní politiky, obhajování vládních návrhů zákonů, odpovídání na otázky poslanců a účasti v klíčových debatách. Účast je zásadní pro komunikaci a spolupráci mezi vládou a legislativní mocí, a také pro získávání a udržení podpory pro vládní agendu.

2.6. Vyšetřovací komise

Vyšetřovací komise je odlišný orgán než ostatní komise, proto se na ni ustanovení Ústavy a zákonů upravující komise nevztahují.²⁴ Zřízení tohoto orgánu náleží jen dolní komoře Parlamentu, jelikož pouze jí je vláda odpovědná a může jí být odvolána z funkce.²⁵ Jedná se o dočasnou komisi, která se zřizuje výhradně za

²⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str. 756

²⁵ KOLÁŘ, Petr a Petr VALENTA. *Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna*. Praha: Pro Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydal Ivan Král, 2009. ISBN 9788087324004, str. 44

účelem vyšetření věci veřejného zájmu. Návrh na její zřízení musí podat nejméně 40 poslanců.²⁶ Členy mohou být pouze poslanci, kteří jsou do komise voleni většinovým způsobem, obvykle v paritním složení.²⁷ Paritní složení odráží politickou a volební rovnováhu v Poslanecké sněmovně, na základě toho jsou členové vybráni z různých politických stran zastoupených ve sněmovně. Tento přístup zajišťuje, že vyšetřovací proces je legitimní a transparentní, a umožňuje zohlednit různé politické názory a perspektivy při zkoumání dané záležitosti. Z členství jsou vyloučeni ti poslanci, kteří jsou současně členy vlády. Pro vznik komise je třeba, aby návrh získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců v daném zasedání. Tento požadavek umožňuje pružnost a schopnost sněmovny reagovat na aktuální události a potřeby vyšetřování, aniž by bylo nutné získat souhlas většiny všech poslanců. Usnesení o vzniku komise nese informace o věci, jež má být vyšetřena i termín, do kdy musí být podána zpráva.

Náležitosti samotného řízení před vyšetřovací komisí upravuje příloha jednacího řádu Poslanecké sněmovny. Tento jednací řád vyšetřovací komise stanovuje, že jednání je veřejné, pokud se komise o daném jednání nebo jeho části neusnese jako o neveřejném. Tato situace může nastat, pokud by jednání provázely utajované informace související se státní bezpečností nebo obranou státu. Neveřejné schůze se mohou účastnit mimo členů komise i osoby, s jejichž přítomností členové souhlasí nebo jejich přítomnost přikazuje zákon.²⁸ Dále řád upravuje opatřování důkazních prostředků a hodnocení důkazů, hlasování při přijímání usnesení a jiné okolnosti. Vyšetřovací komise má právo si pořizovat potřebné podklady, požadovat vysvětlení a vyslýchat svědky. Také si může přizvat znalce či tlumočníka, je-li to nezbytné. Mimo jiné také může doplnit potřebné pracovníky jako jsou například vyšetřovatelé, tyto osoby se musí řídit pokyny vyšetřovací komise.²⁹ Všichni přítomní jsou povinni zachovávat mlčenlivost o

²⁶ Ústavní zákon č. 1/1997 Sb. ústava České republiky, článek 30 ods. 1. a 2.

²⁷ Ústavní zákon č. 1/1997 Sb. ústava České republiky, článek 39 ods. 1. a 2.

²⁸ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, novela jednacího řádu č. 167/2005 Sb.

²⁹ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, novela jednacího řádu č. 167/2005 Sb.

všem, co se dozvědí, této povinnosti je však může zbavit Sněmovna na základě usnesení.

Výsledkem činnosti vyšetřovací komise je předložení zprávy na plénu, mimo to komisi náleží oprávnění oznámit orgánům v trestním řízení, že okolnosti nasvědčují spáchání trestného činu.³⁰ “Při vyšetřování na parlamentní půdě dochází zpravidla k prověřování činnosti některých složek státní správy a Poslanecká sněmovna tak může snadno vyvodit důsledky ze závěrů vyšetřování. Může například přijmout usnesení, ve kterém žádá vládu o přijetí příslušných opatření, nebo může požadovat odvolání odpovědného vládního úředníka nebo ministra, nebo dokonce může vyjádřit nedůvěru vládě.”³¹

2.7. Rozpočtová kontrola

Přijímání státního rozpočtu je základní funkcí každého parlamentu. V České republice náleží rozpočtová pravomoc pouze Poslanecké sněmovně.³² Návrh zákona o státním rozpočtu i státní závěrečný účet podává dolní komoře výhradně vláda. Projednávání probíhá formou veřejné schůze Sněmovny. Senát není oprávněn účastnit se projednávání těchto záležitostí.³³

Pro projednávání návrhu zákona o státním rozpočtu neplatí obecná ustanovení jednacího řádu o legislativním procesu, především tedy lhůty, proto mu v jednacím řádu náleží zvláštní část. Jelikož se jedná o rozdílný legislativní proces, bylo nutné jednacím řádem Poslanecké sněmovny zakázat přijímat prostřednictvím zákona o státním rozpočtu změny jiných zákonů. Postup, jak má být návrh vypracován stanovuje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech České republiky.³⁴ Koncept zákona vytváří ministerstvo financí ve spolupráci se správci jednotlivých kapitol státního rozpočtu, územními samosprávnými celky a

³⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str. 757

³¹ KOLÁŘ, Petr a Petr VALENTA. *Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna*. Praha: Pro Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydal Ivan Král, 2009. ISBN 9788087324004, str. 44

³² Ústavní zákon č. 1/1997 Sb. ústava České republiky, čl.42

³³ PAVLÍČEK, Václav a Věra JIRÁSKOVÁ. *Ústavní právo a státověda*. 3. podstatně přepracované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 9788075025067, str 739

³⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688, str 804

státními fondy. Avšak návrhy rozpočtů kapitol Poslanecká sněmovna, Senát, kancelář prezidenta republiky, Ústavní soud, Nejvyšší kontrolní úřad a Kancelář Veřejného ochrance práv si příslušné orgány vytvářejí samy a ministerstvo financí je do návrhu pouze zařadí. Nesouhlasí-li vláda s takto vypracovanými kapitolami, rozhodne o jejich podobě rozpočtový výbor Poslanecké sněmovny ještě před projednáváním návrhu zákona o státním rozpočtu ve vládě. Text zákona zahrnuje celkové příjmy státního rozpočtu, celkové výdaje, schodek a způsob jeho kompenzace, finanční vztahy k rozpočtu EU, souhrnnou výši dotací a příspěvků rozpočtům obcí a rozpočtům krajů a zmocnění ministra financí. Součástí zákona je také osm příloh, mimo to je sněmovně předkládáno množství doprovodných zpráv a tabulek. Nejzazší termín předložení návrhu tohoto zákona je podle jednacího řádu 3 měsíce před začátkem nového rozpočtového roku, tedy na konci září. Výslovně je však dovoleno vládou dokládat dodatky později, aniž by bylo nutné předkládat nový návrh. Dodatky musí být předloženy nejpozději 15 dnů před prvním čtením zákona. Harmonogram schůzí týkající se rozpočtu vypracovává organizační výbor, aby bylo možné projednávání dokončit do začátku rozpočtového roku. První čtení uvede svým projevem navrhovatel, jímž je stanovený zástupce vlády, poté vystoupí zpravodaj rozpočtového výboru. Účelem prvního čtení je projednání základních údajů jako je výše příjmů a výdajů, schodek a způsob vypořádání schodku rozpočtu, souhrnný vztah k rozpočtům vyšších územních celků a obcí a zmocnění výkonných orgánů. Děje se tomu tak v obecné rozpravě, kdy je kladen důraz na celková čísla, která pokud jsou chválena, nesmí být ve druhém čtení měněna. Závěrem prvního a prakticky nejdůležitějšího čtení musí být buď schválení základních údajů nebo doporučení změn, které má vláda provést, společně s termínem nového předložení zákona. Jsou-li primární údaje schváleny, přikáže sněmovna jednotlivé kapitoly k projednání výborům dle jejich specializace. K tomu vyhradí minimálně 30 dní, následně předloží svá usnesení rozpočtovému výboru. Chce-li výbor například získat více peněz pro svou kapitolu změnou jiné kapitoly, musí se obrátit na výbor, v jehož kompetenci daná kapitola je. Základní údaje rozpočtu již v tuto chvíli nelze měnit, proto je možné prostředky

pouze přesouvat napříč kapitolami.³⁵ Následuje zasedání rozpočtového výboru, který projedná a přijme usnesení k závěrům ostatních výborů. Toto usnesení se stává součástí projednávání společně s návrhem státního rozpočtu ve druhém čtení, jehož náplní je podrobná rozprava, při níž se eventuálně podávají pozměňovací návrhy. Poslední, tedy třetí čtení se uskuteční nejdříve 48 hodin poté a následně proběhne hlasování o pozměňovacích návrzích.³⁶ Dále je předmětem hlasování celkový návrh zákona o státním rozpočtu, který je přijetím ve sněmovně schválený a přímo postoupený prezidentu.

Avšak není-li do konce roku zákon schválen, dochází k uplatnění tzv. rozpočtového provizoria. Pak stát v podstatě hospodaří podle rozpočtu z předchozího roku.

2.8. Výbory a jejich podvýbory

Výbory Poslanecké sněmovny jsou důležitými orgány, které se zabývají různými aspekty práce Sněmovny. Jejich hlavními úkoly jsou příprava legislativy, odborná expertíza k poskytnutí potřebných informací pro rozhodování poslanců, komunikace s veřejností a v neposlední řadě kontrolní funkce. Kontrolní funkce zahrnuje dozor nad činností vlády a státních institucí. Výbory provádějí audit, vyšetřují a monitorují plnění státního rozpočtu a dodržování zákonů. Jsou tedy klíčovými orgány, které přispívají efektivnímu fungování legislativního procesu a dohledu nad vládou v rámci Poslanecké sněmovny. Výbory se za svou činnost odpovídají Sněmovně. V době přerušení zasedání Sněmovny nejednají ani výbory.³⁷ Výbory zasedají v určené jednacím dny, nebo pokud svolá schůzi předseda, kterého požádá předseda Sněmovny či minimálně dvě pětiny všech členů výboru nebo mu to přikáže Sněmovna. Schůze jsou veřejné, pokud se výbor neusnese nebo zákon nestanoví jinak. Neveřejné části se mohou účastnit prezident republiky, poslanci, členové vlády a osoby, které se schůze orgánů Sněmovny mohou účastnit ze zákona, ostatní potřebují souhlas výboru.³⁸ Aby byl

³⁵ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §102

³⁶ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §106

³⁷ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §34

³⁸ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §37

výbor usnášeníschopný, musí být přítomna minimálně třetina jeho členů. Ke schválení usnesení je nutný souhlas nadpoloviční většiny přítomných členů. Poradní hlas náleží všem poslancům, kteří nejsou členy výboru, mohou se tak k dané věci vyjádřit či podat návrhy, hlasovat však nemohou.

Členové vlády a vedoucí ústředních správních orgánů mají povinnost dostavit se osobně na jednání výboru, když je o to výbor požádá, a poskytnout informace a vysvětlení. Pokud výbor nevyžaduje osobní účast člena vlády, může se nechat zastoupit jiným členem nebo svým náměstkem. Dále je možné si s sebou vzít odborníky na danou problematiku.

Níže jsou jednotlivé výbory, které Sněmovna zřizuje v 9. volebním období a stručný popis jejich funkcí.

Hospodářský výbor

Hospodářský výbor se zabývá klíčovými tématy pro ekonomickou situaci státu. Má nástroje k účinné kontrole vlády, zejména Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva dopravy a státních institucí těmto ministerstvům podřízených nebo jimi řízených. Výbor má v 9. volebním období 25 členů v zastoupení uvedeném v tabulce níže a 7 podvýborů.³⁹

Tabulka č.2 - Rozdělení členů hospodářského výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
5	5	2	2	0	9	2

Kontrolní výbor

Úkolem kontrolního výboru je starat se o kontrolu výdajů ze státního rozpočtu a dozor nad hospodařením se státním majetkem. Také se zaměřuje na podezření z korupce, může iniciovat vyšetřování konkrétních případů a předkládat návrhy na

³⁹ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Hospodářský výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3509&o=7>*

zlepšení transparentnosti a efektivity veřejné správy. V jeho zájmu stojí zejména diskuze o kontrolních závěrech Nejvyššího kontrolního úřadu a sledování efektivity nápravných opatření. Mimo to výbor projednává návrhy státního rozpočtu i státního závěrečného účtu v kapitole Nejvyšší kontrolní úřad a v kapitole Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, výroční zprávy Nejvyššího kontrolního úřadu a zprávy Ministerstva financí o cenové kontrole.⁴⁰ Výbor se také každý rok zaměřuje na diskuzi o zprávě NKÚ ohledně finančního řízení financí Evropské unie v ČR i Výroční zprávy Evropského účetního dvora o plnění rozpočtu. Dále kontrolní výbor sleduje finance ve veřejné správě, závěry interních auditů, činnost Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, činnost územních finančních orgánů a Celní správy ČR. V aktuálním 9. volebním období je jeho členem 16 poslanců, příslušnost k jednotlivým stranám je v tabulce níže. Kontrolní výbor rozhodl o vzniku pouze jednoho podvýboru⁴¹

Tabulka č.3 - Rozdělení členů kontrolního výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	3	2	1	0	6	1

Mandátový a imunitní výbor

Mandátový a imunitní výbor je jeden z výborů, jenž vzniká obligatorně, jeho jednání jsou výhradně neveřejná. Hlavní role tohoto orgánu spočívá v aplikaci ústavních principů, které garantují nezávislost a transparentnost poslance. Prověřuje, zda byli poslanci platně zvoleni, jestli mandát poslance nezankl, či jestli jsou splněny podmínky pro trestní stíhání, také řídí disciplinární řízení proti poslanci. Výbor reprezentuje 16 členů, jejichž zastoupení v rámci jednotlivých

⁴⁰ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Kontrolní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3609>*

⁴¹ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Kontrolní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3600>*

stran zobrazuje přiložená tabulka. Do této chvíle nebyl ustanoven žádný podvýbor.⁴²

Tabulka č.4 - Rozdělení členů mandátového výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	3	2	1	0	6	1

Organizační výbor

Tento orgán není klasickým legislativním výborem, jednání jsou neveřejná. Předsedou výboru je předseda Sněmovny, analogicky i místopředsedové. Mezi hlavní úkoly patří návrhy na přikazování návrhů zákonů, mezinárodních smluv a zpráv výborům a určování zpravodajů pro první čtení. V neposlední řadě výbor schvaluje harmonogram pravidelných akcí Sněmovny a jejích orgánů, zahraničních cest a pravidel hospodaření poslaneckých klubů. Výbor má 16 členů a jeden podvýbor.⁴³

Tabulka č.5 - Rozdělení členů organizačního výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	2	2	1	1	6	1

Petiční výbor

Petiční výbor se zaměřuje na petice občanů, buď ji vyřeší sám, nebo ji přikáže příslušnému orgánu. Jedná-li se o petici celospolečenského významu nebo pokud to výbor pokládá za vhodné, může vyslechnout petenta nebo zástupce a požádat

⁴² sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Mandátový a imunitní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3700>

⁴³ sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Organizační výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3800>

o účast na jednání i člena vlády, vedoucího jiného ústředního orgánu či představitele územní samosprávy, kterých se petice týká. Podpořilo-li petici minimálně 10000 petentů, postupuje takto výbor vždy.

Poslanecké sněmovně předkládá výbor zprávu o peticích, jejich obsahu a způsobu vyřízení každého půl roku.

V neposlední řadě se výbor zabývá vybranými kapitolami návrhu zákona o státním rozpočtu, konkrétně kapitolami Úřad vlády, Úřad pro ochranu osobních údajů a Kancelář veřejného ochránce práv.

Co se týče kontroly, výbor se zaměřuje na vládní politiku v oboru lidských práv a práv národnostních menšin. Petiční výbor v neposlední řadě také sleduje práci veřejného ochránce práv a diskutuje jeho informace o činnosti.

Výbor reprezentuje 16 členů ze stran uvedených v tabulce, dále výbor zřizuje také 2 podvýbory.⁴⁴

Tabulka č.6 - Rozdělení členů petičního výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	3	2	1	0	6	1

Rozpočtový výbor

Rozpočtový výbor má široké pole působnosti. Zaměřuje se na projednání návrhu státního rozpočtu a státního závěrečného účtu jako celku, k tomu podrobně zpracovává kapitoly Kancelář prezidenta republiky, Poslanecká sněmovna, Senát, Úřad rozpočtové rady, Ministerstvo financí, Český statistický úřad, Všeobecná pokladní správa, Operace státních finančních aktiv a Státní dluh. Dohlíží na bankovní subjekty, včetně zákona o České národní bance, kontroluje hospodaření krajů a samosprávných celků, sleduje také hospodaření státních účtů a veřejných organizací, provádí audit státních institucí a v neposlední řadě dohlíží na plnění

⁴⁴ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Petiční výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3900>*

státního rozpočtu, projednává finanční zákony například o daních, bankovníctví, pojišťovnictví, kapitálovém trhu, clech a loteriích.

Dle zákona také vládě schvaluje přesuny finančních prostředků, které překračují 10 % schváleného ukazatele. Pravidelně také projednává zprávy České národní banky, Národní rozpočtové rady, Exportní garanční a pojišťovací společnosti, České exportní banky a zprávy finančního arbitra. Aktuálně rozpočtovému výboru přísluší 25 členů se zastoupením uvedeným v tabulce a zřizuje 3 podvýbory k řešení konkrétních problematik.⁴⁵

Tabulka č.7 - Rozdělení členů rozpočtového výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	5	3	2	0	9	2

Ústavně-právní výbor

Ústavně-právní výbor se zabývá otázkami, které se týkají ústavy, práva a státní správy. Aktuálně je jeho členem 20 poslanců a přísluší mu 4 podvýbory.⁴⁶

Tabulka č.8 - Rozdělení členů ústavně – právního výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	3	2	1	1	7	2

Výbor pro bezpečnost

Mezi hlavní cíle výboru pro bezpečnost patří projednávání zákonů týkajících se především bezpečnostních sborů, zpravodajských služeb, krizového řízení,

⁴⁵ sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Rozpočtový výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3400>

⁴⁶ sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Ústavně právní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4000>

integrovaného záchranného systému, ochrany utajovaných informací, obecní policie, kybernetické bezpečnosti, ochrany státních hranic, požární ochrany či pobytu cizinců na území České republiky.

Dále výbor jedná o návrzích kapitol státního rozpočtu a státního závěrečného účtu Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, část Vězeňská služba, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost.

V neposlední řadě věnuje pozornost posouzení uplatnění odposlechu a záznamu telekomunikačního procesu a použití sledování osob a věcí, a zpráv od resortu ministerstva vnitra, týkající se extremismu a předsudečné nenávisti, informace o migraci a integraci cizinců a zprávu o vnitřní bezpečnosti a veřejném pořádku.

Výbor také projednává návrhy na ředitele Bezpečnostní informační služby, ředitele Generální inspekce bezpečnostních sborů, ředitele Národního úřadu pro kybernetickou bezpečnost a inspektora kybernetické obrany.

Pozornost je soustředěna i na zpravodajské služby, situaci ve vězeňství anebo postavení příslušníků bezpečnostních sborů.

Důraz je kladen také na udržování kontaktů mezi členskými státy EU a kromě toho se výbor zapojuje i do společné kontroly Europolu. V 9. volebním období má 16 členů, k projednávání jednotlivých odborných otázek jsou zřízeny čtyři podvýbory.⁴⁷

Tabulka č.9 - Rozdělení členů výboru pro bezpečnost podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	3	1	1	0	6	1

⁴⁷ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro bezpečnost [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4900>*

Výbor pro evropské záležitosti

Stěžejní úlohou tohoto povinně zřizovaného výboru je umožnění parlamentní kontroly evropské agendy ve Sněmovně. Vláda má povinnost informovat Poslaneckou sněmovnu o Evropskou unii připravovaných rozhodnutích a Sněmovna má možnost se k těmto rozhodnutím vyjádřit.⁴⁸

Výbor kontroluje vládu při rozhodování v Radě EU a Evropské radě, projednává návrhy unijní legislativy a další dokumenty, projednává kapitolu návrhu zákona o státním rozpočtu a státním závěrečném účtu týkající se příjmů a odvodů do rozpočtu EU a také se vyjadřuje k vládním návrhům kandidátů na evropského komisaře, na soudce Soudního dvora Evropské unie a k nominacím do orgánů Evropská investiční banka a Evropská banka pro obnovu a rozvoj za ČR.⁴⁹ Jeho úkolem je také kontrola legislativního procesu EU, kdy výbor projednává dokumenty, které Sněmovně zasílají instituce EU. Pokud usnesení výboru není zařazeno na schůzi pléna, považuje se za vyjádření Sněmovny.⁵⁰

Sněmovna skrze výbor disponuje prostředky, kterými mohou ovlivnit, přerušit nebo zastavit proces přijímání unijních legislativních aktů. Výbor může k návrhu zaujmout tzv. odůvodněné stanovisko, které pokud přijme několik členských států, nastane mechanismus předčasného varování a k danému návrhu je vystavena žlutá, respektive oranžová karta, která předkladatele nutí návrh přezkoumat a posléze ho pozměnit, zachovat nebo stáhnout.

Výbor často také využívá nástroje tzv. politického dialogu s Evropskou komisí, jehož cílem je komunikovat výhrady Sněmovny k předkládanému návrhu či obecně informovat o postoji Sněmovny k návrhu.

V rámci posíleného politického dialogu má Sněmovna prostřednictvím výboru možnost neformálně iniciovat přijetí nové unijní legislativy, prostřednictvím tzv. zelené karty. Vláda k projednávaným dokumentům EU přikládá své předběžné stanovisko neboli rámcovou pozici.

⁴⁸ Ústavní zákon č. 1/1997 Sb. ústava České republiky, článek 10b, odst. 1 a 2

⁴⁹ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §32

⁵⁰ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §109a odst. 4

Výbor si také může na svoji schůzi pozvat člena vlády před jednáním v Radě EU, aby podal informaci o pozicích, které bude za vládu ČR v Radě EU zaujímat.⁵¹ Silným nástrojem výboru vůči vládě je parlamentní výhrada, to označuje stav, kdy vláda nemůže při jednání v Radě EU zaujmout k návrhu konečné stanovisko, dokud nebude dokončen postup jeho projednání ve Sněmovně. Vedle toho také ve vybraných případech týkajících se rozhodování o změně základních smluv a přesunu pravomocí na Unii vláda potřebuje k vyslovení souhlasu v Evropské radě či Radě EU tzv. předchozí souhlas Sněmovny. Žádost vlády o vyslovení předchozího souhlasu projednává nejdříve výbor pro evropské záležitosti a dává doporučení plénu Sněmovny, zda má být souhlas udělen. Výbor má 20 členů ze stran zastoupených ve Sněmovně a jednotlivé počty jsou uvedeny v příložené tabulce. Výbor zřizuje 2 podvýbory.⁵²

Tabulka č.10 - Rozdělení členů výbor pro evropské záležitosti podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	4	2	1	0	7	2

Výbor pro mediální záležitosti

Výbor se věnuje mediální a volební problematice. Úkolem výboru je mimo jiné posouzení návrhů na kandidáty členů Rady České televize členů Rady Českého rozhlasu od oprávněných organizací a sdružení, a to v případě, že je počet kandidátů vyšší než trojnásobek počtu členů Rady, kteří mají být zvoleni.⁵³

Výbor má také na starost projednávání kapitoly závěrečného účtu a státního rozpočtu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, Zprávu o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání,

⁵¹ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §109b

⁵² sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro Evropské záležitosti [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=500>

⁵³ Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu poslanecké sněmovny, §46a

Výroční zprávu Rady Českého rozhlasu o činnosti Českého rozhlasu, Výroční zprávu o hospodaření Českého rozhlasu, Výroční zprávu o činnosti České televize, Výroční zprávu o hospodaření České televize a Výroční zprávu o činnosti a hospodaření České tiskové kanceláře. Členy výboru je 16 poslanců horní komory zastoupených jednotlivými kluby dle tabulky. Součástí výboru je i jeden podvýbor.⁵⁴

Tabulka č.11 - Rozdělení členů výboru pro mediální záležitosti podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
2	4	2	1	0	6	1

Výbor pro obranu

Výbor se věnuje sledování činnosti a výdajů Ministerstva obrany a dalších obranných institucí a věnuje se otázkám vnější bezpečnosti státu.

Slouží jako základní nástroj civilní kontroly ozbrojených sil a provádí kontrolu řízení rezortu obrany. Legislativně se zabývá tvorbou zákonných předpisů týkajících se obrany a bezpečnosti. Dále projednává příslušné kapitoly státního rozpočtu a státního závěrečného účtu. Mimo jiné projednává návrhy na jmenování náčelníka Generálního štábu AČR, náčelníka Vojenské policie a ředitele Vojenského zpravodajství.

V 9. volebním období má výbor pro obranu 16 členů a zřizuje 3 podvýbory.⁵⁵

Tabulka č.12 - Rozdělení členů výboru pro obranu podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	3	1	1	0	6	1

⁵⁴ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro mediální záležitosti [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4100>*

⁵⁵ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro obranu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5000>*

Výbor pro sociální politiku

Tento výbor spolu s jeho čtyřmi podvýbory se tematicky zabývá péčí o zdravotně postižené, důchodové a nemocenské pojištění, hmotnou nouzi, zaměstnanost, rodinu a práva dětí, sociální prací a službami, státní sociální podporou, oblastmi pracovního práva, sociálně právní ochranou dětí, náhradní rodinnou péčí a dětskými skupinami.

Mezi kompetence výboru také řadíme kontrolní činnost, legislativní úkony a schvalování kapitoly Státního rozpočtu a Státního závěrečného účtu Ministerstva práce a sociálních věcí. Výbor má 20 členů a 4 podvýbory.⁵⁶

Tabulka č.13 - Rozdělení členů výboru pro sociální politiku podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
2	3	4	1	1	7	2

Výbor pro vědu, vzdělání, mládež a tělovýchovu

Cílem výboru je kontrola vlády zejména v oblasti školství, vědy, kultury a sportu. Mezi důležité funkce řadíme průběžnou kontrolu veřejnoprávních subjektů a agentur, jako jsou Technologické agentury ČR, Grantové agentury ČR, Akademie věd ČR a Národní sportovní agentury. Dále výbor projednává kapitoly návrhu zákona o státním rozpočtu.

Níže v tabulce je uvedeno jednotlivé zastoupení jednotlivých stran v rámci výboru, celkově výbor navštěvuje 25 poslanců. Výbor zřizuje i 7 podvýborů, které se detailněji věnují jednotlivým problematikám.⁵⁷

⁵⁶ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro sociální politiku [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4300>*

⁵⁷ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro vědu, vzdělání a kulturu, mládež a tělovýchovu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4500>*

Tabulka č.14 - Rozdělení členů výboru pro vědu, vzdělání, mládež a tělovýchovu podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
2	5	3	3	0	9	2

Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj

Kontrola vlády výborem a jeho pěti podvýbory odpovídá zejména projednávání koncepčních materiálů, příslušných kapitol návrhu státního rozpočtu a státního závěrečného účtu. Jde o kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva vnitra, Digitální a informační agentury, kapitoly tzv. územních rozpočtů a rozpočet Státního fondu podpory investic. Na 20 poslanců je členem tohoto výboru. Pro konkrétní otázky vzniklo také 5 podvýborů.⁵⁸

Tabulka č.15 - Rozdělení členů výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	4	1	2	0	7	2

Výbor pro zdravotnictví

Výbor pro zdravotnictví se zabývá návrhy zákonů mezi prvním a druhým čtením. Diskutují se především zákony, ke kterým má zákonodárnou iniciativu za vládu Ministerstvo zdravotnictví. Legislativa se týká zejména zdravotní péče, léčiva, zdravotního pojištění, prevence nebo financování zdravotnických zařízení. Tento výbor také patří k početně silnějším, má 25 členů. Pro zpracování konkrétních otázek dal za vznik šesti výborům.⁵⁹

⁵⁸ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro veřejnou správu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4400>*

⁵⁹ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro zdravotnictví [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3200>*

Tabulka č.16 - Rozdělení členů výboru pro zdravotnictví podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	4	5	1	0	9	2

Výbor pro životní prostředí

Zabývá se zejména ochranou přírody a krajiny, vod, ovzduší, zemědělského půdního fondu. Dále odpadovým hospodářstvím, výkonem státní geologické služby, ochranou nerostného bohatství, či posuzováním vlivů na životní prostředí.

Výbor se mimo to zaměřuje na návrh rozpočtu a závěrečnými účty Státního fondu životního prostředí, Českého báňského úřadu a Ministerstva životního prostředí.

Má 20 členů a spadají pod něj čtyři podvýbory.⁶⁰

Tabulka č.17 - Rozdělení členů výboru pro životní prostředí podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
4	3	2	1	1	7	2

Zahraniční výbor

Co se legislativní činnosti týče, výbor se zabývá zákony s cizím prvkem. Hlavní náplní je jednání o souhlasu s mezinárodními smlouvami, jejichž je garantem. Také projednává kapitoly návrhu zákona o státním rozpočtu a státní závěrečný účet. Přibývající agenda způsobená vstupem ČR do EU dala za vznik specifické kontrole činnosti vlády v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. *“Výbor kontinuálně pozoruje témata zahraniční politiky EU, udržuje také kontakty s*

⁶⁰ sps.cz, *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro životní prostředí [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4600>*

partnerskými výbory v Evropě i ve světě a reprezentuje parlamentní dimenzi zahraniční politiky České republiky.” Zahraniční výbor zastupuje 20 poslanců z řad jednotlivých klubů zastoupených v Poslanecké sněmovně. Má 4 podvýbory.⁶¹

Tabulka č.18 - Rozdělení členů zahraničního výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	4	3	1	0	7	2

Zemědělský výbor

Témata, kterými se výbor zabývá, mají zásadní význam pro české zemědělství, potravinářství a všechny související obory. Má kontrolní nástroje zejména k Ministerstvu zemědělství a institucím jím řízených či podřízených. Mezi tématy, na která výbor klade důraz, nechybí podfinancování českého zemědělství, dvojitá kvalita potravin, zadržení vody v krajině či problematika týrání zvířat.

Výbor má celkem 16 členů a zaštiťuje 5 podvýborů.⁶²

Tabulka č.19 - Rozdělení členů zemského výboru podle stran

Vládní strany					Opoziční strany	
ODS	STAN	KDU	TOP 09	PIR	ANO	SPD
3	3	2	1	0	6	1

2.8.1. Zhodnocení fungování výborů

Výbory jsou nepostradatelným orgánem Sněmovny a samotná Sněmovna určuje jejich podobu. Dle svých kompetencí projednávají výbory veškeré zákony, které sněmovna neschválí v prvním čtení. Osud zákona často závisí právě na jejich

⁶¹ sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Zahraniční výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3300>

⁶² sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Zemědělský výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4700>

kladném či záporném usnesení. Mimo to mají výbory hlas v celé řadě nezákodárných oblastí, jak již bylo rozebráno výše u jednotlivých výborů.

Například kontrolní výbor v roce 2016 požádal vládu, aby Nejvyššímu správnímu úřadu navrhla pozastavení činnosti strany SPD, z důvodu předložení neúplné finanční zprávy za rok 2015.

Zastoupení jednotlivých klubů ve výborech je poměrné. Pozice, včetně těch předsednických, si tradičně rozdělují koaliční a opoziční strany. Strana premiéra Petra Fialy, ODS vede 3 ze současných osmnácti výborů, po dvou výborech mají KDU-ČSL a STAN, tři výbory náleží TOP 09, Piráti předsednictví žádného výboru nemají. Naproti tomu opozice vede 8 výborů, z toho ANO vede 6 a SPD 2.

Zpracované údaje v tabulkách u jednotlivých výborů vypovídají o počtech členů jednotlivých stran Poslanecké sněmovny. Následující odstavce jsou věnovány porovnání počtu členů stran vládní koalice oproti počtu členů příslušícím stranám opozice, a to za vlády Andreje Babiše v letech 2017-2021 a vlády Petra Fialy roku 2021 do analýzy těchto dat, tedy do března 2024. V 8. i 9. volebním období je počet ustanovených výborů stejný, jediná odlišnost se skýtá v názvu jednoho z 18 výborů a tím je volební výbor, respektive výbor pro mediální záležitosti, jeho agenda zůstala stejná.

Vláda Andreje Babiše byla menšinová s podporou KSČM, kdy vládní strany ANO a ČSSD měly 93 mandátů. Ačkoli strana KSČM podepsala s vládní stranou ANO dohodu o toleranci, nebyla KSČM součástí vlády, a proto se svými 15 mandáty v této analýze figuruje mezi opozičními stranami.

Součet členských míst ve všech výborech za vlády Andreje Babiše činil celkem 462, z toho 221 míst bylo vládních a 241 opozičních. Za vlády Andreje Babiše bylo členem průměrně 12,3 poslance na výbor z vládních stran a 13,4 poslance ze stran opozičních. Z toho vyplývá poměr 47,8 % ku 52,1 % ve prospěch opozice.

Vláda Petra Fialy, která je, při vzniku této práce u moci, je většinová. Vládními stranami jsou ODS, KDU-ČSL, TOP 09, STAN, Piráti a společně mají 108 mandátů. Součet míst ve všech výborech je 348, z toho vláda má k dispozici 194 a opozice 154 míst.

Za aktuální vlády, tedy za vlády Petra Fialy je průměrný počet členů z vládních stran 10,7 na jeden výbor a opozičních poslanců je ve výboru průměrně 8,5. Z čehož vyplývá poměr 55,6 % ku 44,4 % ve prospěch vládní koalice.

Z uvedených dat je zřejmé, že za vlády Andreje Babiše měla opozice ve výborech celkově více hlasů než vládní strany. V případě vlády Petra Fialy je tento poměr opačný.

Za vlády Andreje Babiše měla opozice v rámci výborů větší pravděpodobnost přehlasovat členy z vládních stran a zajistit tak silnější a účinnější kontrolu vládního jednání, což je základní princip demokracie.

Větší zapojení opozice může vést k detailnějšímu zkoumání návrhů zákonů, což může zvýšit kvalitu a proveditelnost schválené legislativy. Avšak na druhou stranu, pokud opozice výrazně dominuje ve výboru, může to vést k obtížím při prosazování vládní agendy a zpoždování nebo blokování klíčových návrhů.

Za vlády Petra Fialy je ve výborech převaha členů z vládní koalice. Vládní strany mohou mít větší kontrolu nad agendou výboru a rozhodovat o prioritách a tématech, která se budou projednávat. Také mají větší šanci prosadit své návrhy a legislativní iniciativy bez větších obtíží, protože mají většinu hlasů. Problémem může být, že hlasy, kterými disponují vládní členové, budou spíše podporovat vládu, čímž se snižuje vlastní kontrolní funkce celého orgánu.

2.9. Další kontrolní pravomoci Poslanecké sněmovny

Mezi další kontrolní pravomoci řadíme dohlížení na činnost nezávislých orgánů. Což má zajistit transparentnost, dodržování právního řádu a ochranu veřejného zájmu v různých oblastech veřejného života. Některé nezávislé orgány se vztahem k Poslanecké sněmovně budou jmenovány v následujících odstavcích.

Nejvyšší kontrolní úřad je nezávislý orgán odpovědný za kontrolu hospodaření se státními finančními prostředky a majetkem ČR. Jeho činnost je přímo odpovědná Poslanecké sněmovně, které pravidelně předkládá zprávy o

výsledcích provedených kontrol. Dále sněmovna dává návrh na jmenování prezidenta a viceprezidenta NKÚ.⁶³

Ombudsman, který je též známý jako veřejný ochránce práv, se zabývá stížnostmi občanů, kteří se domnívají, že byla porušena jejich práva, nebo bylo pochybeno v postupech veřejné správy či jiných orgánů veřejné moci. Ombudsman je volen Poslaneckou sněmovnou z kandidátů navržených prezidentem republiky a Senátem. Činnost ombudsmana je nezávislá, přesto pravidelně podává zprávu o své činnosti sněmovně. Ombudsman přispívá k větší transparentnosti a odpovědnosti veřejné správy. Jeho práce pomáhá odhalovat systémové problémy ve fungování státní správy a smí také vydávat doporučení k vydání právních předpisů.⁶⁴

Pro zachování transparentnosti a odpovědnosti ve veřejnoprávním vysílání je důležitá kontrola veřejnoprávních médií Parlamentem. Poslanecká sněmovna navrhuje premiéru členy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, volí Radu České televize, Radu Českého rozhlasu a Radu ČTK. Rady jsou orgány, které mají dohlížet na plnění veřejnoprávního poslání těchto médií, správné hospodaření s finančními prostředky a mají obecně zajišťovat, aby uvedená média pracovala v souladu s jejich statuty a zákony ČR. Rady také vybírají generální ředitele a předkládají výroční zprávy o činnosti a hospodaření veřejnoprávních médií Poslanecké sněmovně.

Dále Poslanecká sněmovna na návrh odborníků z řad právnických osob jmenuje členy kontrolních rad Grantové agentury České republiky a Technologické agentury České republiky.⁶⁵ Tyto kontrolní rady dohlíží na nakládání s veřejnými penězi a hodnotí, jak efektivně instituce plní své cíle a úkoly. Rady také podávají výroční zprávy sněmovně, která v případě nespokojenosti může kontrolní radu odvolat.⁶⁶

⁶³ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 9788075024688., str. 740

⁶⁴ Zákon č. 349/1999 Sb. zákon o Veřejném ochránci práv

⁶⁵ gacr.cz, Grantová agentura České republiky - Kontrolní rada [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.tacr.cz/kontrolni-rada/>

⁶⁶ tacr.cz, Technologická agentura České republiky - Kontrolní rada [online]. [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.tacr.cz/kontrolni-rada/>

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit stěžejní kontrolní nástroje Parlamentu České republiky, především tedy Poslanecké sněmovny, vzhledem k veřejné správě a veřejným institucím.

V první kapitole byly vysvětleny základní pojmy této práce, aby bylo správně pojato samotné téma a došlo k ujasnění významů výrazů jako je kontrola, veřejná správa, veřejná instituce a parlament.

V druhé kapitole bylo poukázáno na jednotlivé kontrolní nástroje Parlamentu vůči vládě. Co se týče kontrolních pravomocí Senátu, bylo jim věnováno jen několik vět v úvodu druhé kapitoly, neboť zbytek práce se primárně zaměřoval zejména na kontrolní funkce Poslanecké sněmovny, a to z důvodu obsáhlosti tématu.

První podkapitola druhé kapitoly se věnovala, důležitému mechanismu sněmovny pro kontrolu výkonné moci, interpelacím. Tento proces umožňuje poslancům položit členům vlády dotazy ohledně otázek týkajících se vládní politiky, rozhodnutí, činností nebo jiných záležitostí veřejného zájmu. Byly vysvětleny náležitosti s ústními i písemnými interpelacemi i postup v případě nespokojenosti s odpovědí na písemnou interpelaci. Součástí toho tématu byla také analýza ústních interpelací v devátém volebním období, kdy došlo k porovnání počtu interpelací jednotlivých stran.

Druhá podkapitola se zabývala vyslovením důvěry vládě. V případě, že je vládě důvěra vyslovena, znamená to, že má podporu většiny poslanců a může vykonávat svou činnost. Bylo vysvětleno, v jakém okamžiku je tato žádost nutná a v jakých případech je například nástrojem k prosazení vládního návrhu zákona.

Naopak třetí podkapitola poskytla důvody a náležitosti vyslovení nedůvěry vládě.

Pátá podkapitola zdůvodnila povinnost členů vlády účastnit se jednání v Poslanecké sněmovně. Součástí rozboru tohoto nástroje je náhled do politické praxe. Ve stenoprotokolech byly vyhledány omluvy předsedů vlád, v případě 8. volebního období se data týkala inženýra Andreje Babiše a v případě 9. volebního období premiéra Petra Fialy. Analyzovaná data ukázala, že Andrej Babiš nebyl

přítomen na více než 49 % zkoumaných jednacích dní. Naproti tomu Petr Fiala si v tomto srovnání vedl se svými 31 % absencí lépe. Nejčastějším důvodem nepřítomnosti byly v případě Andreje Babiše pracovní důvody, u Petra Fialy pak byly nejčastějším důvodem absencí zahraniční cesty.

Tématem šesté podkapitoly bylo zřizování vyšetřovacích komisí a bylo poukázáno na to, co vše je při jejich konání možné a jak nakládají s výsledky své práce.

Sedmá podkapitola měla za cíl ozřejmit sestavování státního rozpočtu a roli Poslanecké sněmovny při jednáních o něm.

Osmá podkapitola byla věnována jednotlivým výborům Poslanecké sněmovny, jejich agendě, podvýborům, které jsou v 9. volebním období ustaveny, počtu členů a příslušnost k vládním nebo naopak opozičním stranám. Tyto data byla následně použita v podkapitole, která se zaměřila na zhodnocení fungování výborů. Podkapitola osmé podkapitoly měla také za cíl analyzovat a porovnat počty členů výborů za vlády Andreje Babiše vůči stavu za vlády Petra Fialy. Výstupem bylo zjištění, že za menšinové vlády měla většinu ve výborech opozice, kdežto za vlády Petra Fialy je tomu naopak. Nerovnováha ve složení výboru vždy ovlivňuje demokratický proces a účinnost parlamentního fungování. Ideální je situace, kdy složení výboru odráží široké politické spektrum a podporuje konstruktivní dialog a spolupráci mezi různými stranami.

Devátá podkapitola měla za úkol informovat i o existenci orgánů, které jsou sice nezávislé, ale Poslanecká sněmovna se určitým způsobem podílí na jejich kontrole, a to ať formou vyžadování výročních zpráv či volbou jejich členů.

Závěrem hodnotím kvantitu a oblasti působnosti kontrolních pravomocí Parlamentu České republiky vůči orgánům veřejné správy a veřejných institucí jako dostatečné. Vzhledem tomu, že kontrolu provádí poslanci a senátoři, jejichž většina je obvykle na straně vlády, nemusí být kontrola dostatečně účinná, protože koaliční poslanci můžou nekriticky přihlížet konání vlády. Proto jsou pro kontrolu důležitá i média, která na dané problémy upozorňují a nutí koaliční strany konat.

Použitá literatura

Monografie

KÁŇA, Pavel. *Základy veřejné správy*. Varia (Montanex). Ostrava: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-139-2.

BAXA, Bohumil. *Parlament a parlamentarism*. Praha: Jan Košatka, 1924.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 3. vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-468-8.

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

KOLÁŘ, Petr a Petr VALENTA. *Parlament České republiky - Poslanecká sněmovna*. Praha: Pro Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky vydal Ivan Král, 2009. ISBN 9788087324004.

KOLÁŘ, P.; KYSELA, J.; SYLLOVÁ, J.; GEORGIEV, J.; PECHÁČEK, Š. *Parlament České republiky*. 3. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2013, 511 s. ISBN 978-80-87576-95-3.

RYCHETSKÝ, P., LANGÁŠEK, T., HERC, T., MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*, Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1224 s. ISBN 978-80-7478-809-3

Zákonná úprava

Zákon č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ústava České republiky

Zákon č. 106/1999 Sb. Zákon o svobodném přístupu k informacím

Webové stránky a elektronické zdroje

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Hospodářský výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3509&o=7>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Kontrolní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3609>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Kontrolní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3600>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Mandátový a imunitní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3700>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Organizační výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3800>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Petiční výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3900>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Rozpočtový výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3400>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Ústavně právní výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4000>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro bezpečnost [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4900>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro Evropské záležitosti [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=500>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna – Výbor pro mediální záležitosti [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4100>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro obranu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=5000>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro sociální politiku [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4300>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro vědu, vzdělání a kulturu, mládež a tělovýchovu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4500>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro veřejnou správu [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4400>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro zdravotnictví [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3200>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Výbor pro životní prostředí [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4600>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Zahraniční výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3300>

sps.cz, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna - Zemědělský výbor [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4700>

Seznam tabulek

Tabulka č.1 - Počet interpelací a průměrný počet interpelací na poslance.....	13
Tabulka č.2 - Rozdělení členů hospodářského výboru podle stran.....	27
Tabulka č.3 - Rozdělení členů kontrolního výboru podle stran.....	28
Tabulka č.4 - Rozdělení členů mandátového výboru podle stran.....	29
Tabulka č.5 - Rozdělení členů organizačního výboru podle stran.....	29
Tabulka č.6 - Rozdělení členů petičního výboru podle stran.....	30
Tabulka č.7 - Rozdělení členů rozpočtového výboru podle stran.....	31
Tabulka č.8 - Rozdělení členů ústavně – právního výboru podle stran.....	31
Tabulka č.9 - Rozdělení členů výboru pro bezpečnost podle stran.....	32
Tabulka č.10 - Rozdělení členů výbor pro evropské záležitosti podle stran.....	34
Tabulka č.11 - Rozdělení členů výboru pro mediální záležitosti podle stran.....	35
Tabulka č.12 - Rozdělení členů výboru pro obranu podle stran.....	35
Tabulka č.13 - Rozdělení členů výboru pro sociální politiku podle stran.....	36
Tabulka č.14 - Rozdělení členů výboru pro vědu, vzdělání, mládež a tělovýchovu podle stran.....	37
Tabulka č.15 - Rozdělení členů výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj podle stran.....	37
Tabulka č.16 - Rozdělení členů výboru pro zdravotnictví podle stran.....	38
Tabulka č.17 - Rozdělení členů výboru pro životní prostředí podle stran.....	38
Tabulka č.18 - Rozdělení členů zahraničního výboru podle stran.....	39
Tabulka č.19 - Rozdělení členů zemského výboru podle stran.....	39

Seznam obrázků

Obrázek č.1 - znázorňuje počty interpelací strany SPD v poměru s poslancem Kotenem.....	14
Obrázek č.2 - znázorňuje přítomnost Andreje Babiše v jednacích dnech, za určitý čas.....	19
Obrázek č.3 - znázorňuje důvody nepřítomnosti Andreje Babiše v jednacích dnech, za určitý čas.....	20
Obrázek č.4 - znázorňuje přítomnost Petra Fialy v jednacích dnech, za určitý čas.....	21
Obrázek č.5 - znázorňuje důvod nepřítomnosti Petra Fialy v jednacích dnech, za určitý čas.....	21